

# ZPRÁVODAJ O REALIZACI PROJEKTU

## Chráněné bydlení Vincentinum Šternberk: Můj život, moje domácnost



evropský  
sociální  
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



OPERAČNÍ PROGRAM  
LIDSKÉ ZDROJE  
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME  
VAŠI BUDOUCNOST  
[www.esfcr.cz](http://www.esfcr.cz)

# MOTO

Sanders, A., Eberwein, H., Knauer, S.: Handbuch der Integrationspädagogik, Beltz 2002:

*... za postižení je považována taková situace, kdy se člověk v důsledku určitého postižení nebo omezení výkonu nemůže zapojit plně do života společnosti a je ze strany systému – okolí omezován...*

Feurstein R., Feuerstein R.S., Falik L., Rand Y.: Vytváření a zvyšování kognitivní modifikovatelnosti, Praha, Karolinum 2014:

*„Stále více se nám zdá, že je důležité získat jak kulturní dovednosti, které jsou společné skupině, tak i individuální zkušenosti; pak kognitivní deficity jsou produktem kulturní deprivace. Jsou to podmínky jedince, kterému vlastní kultura nic nepřináší, nebo se mu nedostalo v dostatečné míře kulturního přenosu a zkušeností zprostředkovaného učení zásluhou velmi různých okolností.“*

## ÚVOD

Projekt byl realizován za finanční podpory Evropského sociálního fondu a národního rozpočtu ČR.

Byl zaměřen na podporu pobytové sociální služby chráněné bydlení, která vznikla jako výsledek procesu transformace pobytových služeb sociální péče poskytovatele Vincentinum – poskytovatel sociálních služeb Šternberk, p.o.

Realizace projektu je přirozeným pokračováním zahájeného procesu transformace pobytových služeb v rámci Vincentina. V návaznosti na investiční část transformačního projektu, kdy došlo k pořízení 2 bytů ve Šternberku a rekonstrukci rodinného domu v Šumperku, je dalším nezbytným krokem přímá práce s cílovou skupinou a jejich podpora po přechodu do nového prostředí.

Přechod z péče ústavního charakteru do samostatného bydlení klade na klienty cílové skupiny nové požadavky, zejména ve vztahu k vedení samostatného života. Tyto znalosti a dovednosti, které jsou pro většinu populace samozřejmé, pokud vyrůstali v rodinném prostředí, nejsou zdaleka samozřejmé pro lidi vyrůstající v ústavní péči. K základním dovednostem k vedení samostatného života byli klienti učeni a trénováni v rámci transformačního projektu.

Tyto nejzákladnější dovednosti však nepostačují k jejich dalšímu společenskému uplatňování, zejména jejich využití na trhu práce. Pokud má sociální služba chráněné bydlení naplňovat svůj primární účel, je nezbytné využít potenciálu nového začátku cílové skupiny v nových domácnostech a podpořit nejen jejich adaptaci na novou životní situaci, ale pomoci jim i v učení nových znalostí a osvojování nových dovedností a návyků nezbytných pro jejich každodenní život v rámci společnosti/komunity.

Pro přístup k trhu práce je proto nezbytné upevňovat a rozvíjet dovednosti a návyky v různých oblastech, zejména:

- vedení domácnosti, vedení správného životního stylu - stravovací návyky, pohybové aktivity, rozvoj kognitivních schopností (podle charakteru postižení);
- společenský život – např. návštěvy kina, společenských, kulturních a sportovních akcí;
- kulturní návyky - např. cestování, jednání s úřady a institucemi (úřad práce, lékař, pošta apd.), záchranné systémy (policie, záchranka, hasiči);
- společenské uplatnění -postupy, procesy, návyky;
- vytváření základních pracovních dovedností a návyků;
- docházka do zaměstnání a adaptace naučených pracovních dovedností v různém prostředí.

Do realizace projektu je zapojeno 14 klientů z chráněného bydlení ve Šternberku a Šumperku. Klienti po transformaci pobytových sociálních služeb ve VINCENTINU jsou součástí skupinových domácností. Ve Šternberku bydlí ve dvou bytech vždy po 4 klientech v bytových domech. V Šumperku žije 6 klientů od 1. 7. 2014, kteří bydlí v rekonstruovaném rodinném domě.

# PRACOVNÍ PRAXE

V průběhu realizace projektu byli oslovení různí zaměstnavatelé. Při vyhledávání vhodného pracovního prostředí je nutné zohlednit skutečnost, že většina klientů vyrůstala nebo trávila většinu života v ochranné péči ústavu. Nemají tedy zažity běžné sociálně - společenské, kulturní, ale i pracovní návyky jako lidé, kteří vyrůstali v běžném rodinném prostředí. Většina klientů neumí číst, psát a počítat. Proto musí být instrukce vedeného tréninku jednoduché, názorné a srozumitelné (přizpůsobené charakteru znevýhodnění jednotlivých klientů).

Klienti při procesu transformace absolvovali několikaletou přípravu zaměřenou na sebeobslužnou péči, vedení domácnosti, základy společenského a kulturního chování. Na tyto získané dovednosti navazuje fáze vytváření návyků směřujících k docházce do zaměstnání a výkon pracovních činností na pracovišti.

Aktivita pro vytváření pracovních návyků byla v této fázi zaměřena především na zahradnické a úklidové práce. Průběh byl rozdělen do dvou stupňů:

- vytváření návyků souvisejících s pracovní činností (cesta na pracoviště, seznámení s pracovištěm, uložení pomůcek, převlékání, apd.) a
- vytváření návyků pracovních činností.

Časová dotace byla v této fázi přípravy 1 až 2 hod./den na každý stupeň (5 dnů v týdnu), dle typu a charakteru znevýhodnění jednotlivých klientů. Celkem tedy byla časová dotace na pracovní den klienta 2-4 hod.

Po celou dobu poskytoval klientům podporu jeden až dva pracovníci v sociálních službách, kteří dohlížejí jednak na správné vykonávání úkonů a pracovních postupů, ale i na bezpečnost práce v průběhu cesty do zaměstnání i pohybu na pracovišti.



# ZÁKLADNÍ INFORMACE K PROJEKTU

**Příjemce podpory:** Vincentinum – poskytovatel sociálních služeb Šternberk, p.o., 785 01 Šternberk, Sadová 7, IČ: 75004429 (dále jen také Vincentinum).

Dotace byla poskytnuta v rámci výzvy Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Odbor implementace fondů Evropské unie:

**Název projektu:** Chráněné bydlení Vincentinum Šternberk: Můj život, moje domácnost.

**Registrační číslo:** CZ.1.04/3.1.02/D2.00002

**Název globálního grantu:** Podpora sociální integrace a sociálních služeb

**Operační program:** Lidské zdroje a zaměstnanost

**Prioritní osa:** 4.3 Sociální integrace a rovné příležitosti

**Oblast podpory:** 4.3.1 Podpora sociální integrace a sociálních služeb

**Cíl podpory:** Sociální začleňování sociálně vyloučených osob a osob ohrožených sociálním vyloučením, včetně odstraňování bariér v jejich přístupu ke vzdělávání a k zaměstnání, cestou zajištění a zvyšování dostupnosti, kvality a kontroly služeb.

**Cíl výzvy:** Podpora sociálních služeb komunitního typu, které vznikly jako výsledek procesu transformace pobytových služeb sociální péče<sup>1</sup>. Cílem je podpořit aktivizaci klientů zařízení a takovou práci, která podporuje samostatnost klientů v rámci jejich možností a rozvíjí jejich schopností a dovedností.

Realizace projektu, použité vybavení, materiály a pomůcky pro účastníky byly spolufinancovány z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

Webové stránky projektu:  
<http://akademietrenovanipameti.cz/projekt002/>

## Časový rámec realizace projektu

Projekt byl realizován v délce 24 měsíců. Od 09/2014 do 10/2015.



# PŮSOBNOST PROJEKTU

Projekt byl realizován na území Olomouckého kraje ve třech objektech chráněného bydlení. Dva byty ve Šternberku a jedna domácnost v Šumperku.



## Chráněné bydlení Vincentinum

Příjemcem podpory na realizaci projektu byl poskytovatel sociálních služeb - sociální zařízení Vincentinum – poskytovatel sociálních služeb Šternberk, p.o.

Ve Vincentinu jsou poskytované sociální služby dětem, mládeži i dospělým lidem obou pohlaví s mentálním a kombinovaným postižením formou celoročního pobytu. Přibližně 70 % uživatelů jsou osoby, jejichž zdravotní stav a mentální handicap vyžaduje vysokou míru podpory a péče.

Vincentinum se dlouhodobě zaměřuje na pomoc a podporu znevýhodněným lidem se snahou jim co nejvíce přiblížit „normální“ život, v závislosti na jejich možnostech a s ohledem na zdravotní stav. V místě sídla Vincentina ve Šternberku na ulici Sadová 7 (hlavní budova) jsou vybudované „startovací byty“, ve kterých probíhá příprava a trénink uživatelů na přechod do sociální služby „chráněné bydlení“.

Chráněné bydlení v rámci Vincentina vzniklo jako výsledek procesu transformace pobytových služeb Vincentina v roce 2013. Posláním Chráněného bydlení Vincentinum (dále také CHB) je poskytovat přiměřenou podporu dospělým lidem s mentálním a vícenásobným postižením (tzn., lidem bez výrazných pohybových obtíží, kteří jsou schopni aktivně zvládat běžné úkony péče o vlastní osobu) tak, aby mohli využívat vlastní dovednosti a schopnosti a vedli plnohodnotný život v běžném prostředí, jako jejich vrstevníci.

Služba není určena imobilním osobám, osobám se sklony k agresivnímu chování související s nekompenzovanou psychickou poruchou a psychózou, osobám s diagnózou sexuální deviace a osobám s patologickou závislostí na alkoholu a omamných látkách. Služba je poskytována celoročně.

## Chráněné bydlení ve Šternberku

Chráněné bydlení Vincentinum ve Šternberku je realizováno ve dvou samostatných třípokojových bytech vzdálených od sebe asi 10 minut chůze. V jednom bytě žijí čtyři ženy, v druhém bytě dva muži a dvě ženy.

V pracovní dny dopoledne poskytuje klientům podporu jeden pracovník v sociálních službách v rámci chráněného pracovního prostředí ve Vincentinu. Do bytu dochází ve 14 hodin a obyvatelům poskytuje podporu při zajištění běžného chodu domácnosti.

Ve dnech volna je také dost možností trávení volného času. Klienti mohou jezdit na výlety, chodit na procházky, do kina, na výstavu, koncert, koupaliště. Obyvatelé hlavně mužského pohlaví velmi rádi hrají stolní tenis a boccii. Obyvatelé také mohou zůstat doma a věnovat se svým zálibám – sledování televize, četbě, ručním pracím všeho druhu apod.

## Chráněné bydlení v Šumperku

Od 1. 7. 2014 byla služba CHB rozšířena o další domácnost v Šumperku. V domácnosti bydlí celkem šest klientů. Na rozdíl od dvou bytů CHB ve Šternberku, kde jsou jejich uživatelé do jisté míry „domestikovaní“ a měli výhodu určitého zázemí ve Vincentinu. Pro klienty v Šumperku byl přechod do chráněného bydlení náročnější a znamenal zásadní změnu v jejich životě. Z počátku byly aktivizační činnosti zaměřovány zejména na vytváření nových návyků a činností k vedení samostatného života.

Aktivizace a podpora klientů v rámci klíčových aktivit projektu byla prováděna nad rámec běžných denních i víkendových činností, které byly zajišťovány pracovníky žadatele. Pro tyto fakultativní činnosti byli pro roli trenérů přijati noví pracovníci v sociálních službách.



# METODICKÉ MATERIÁLY

V průběhu realizace projektu byly zpracovávány metodiky práce s klienty zaměřené na aktivizační činnosti k vytváření pracovních návyků a dovedností s cílem směřujícím k sociálnímu začleňování klientů. Metodické materiály byly vytvářeny týmem odborníků. Jedná se o metodiky a doporučené postupy, které byly průběžně předávány v rámci metodických dnů pracovníkům v sociálních službách, kteří byli v rámci projektu nazýváni trenéry. Metodiky budou sloužit ke sjednocení základních postupů a způsobů práce s klienty v rámci Vincentina. Současně tím bude umožněno využívání těchto postupů i v jiných obdobných zařízeních sociálních služeb v rámci aktivizace klientů.

Jako podklad a základní zdroj informací pro vytvoření metodik byly využity informace a metodiky publikované PhDr. Jaromírem Hublarem, Ph.D. v disertační práci (i) HUBLAR, J. Disertační práce: Proměny kvality života osob s mentálním postižením na půdorysu Vincentina, UK Praha 2013 a v příručce HUBLAR, J. Zahradnické práce jako vhodný prostředek pracovní rehabilitace osob se středně těžkým mentálním a kombinovaným postižením - Příručka vzdělávacích činností s cílem pracovní integrace osob se zdravotním postižením. Ostrava: UP Olomouc, 2014, s. 83-90, ISBN 978-80-244-4409-3. Velmi cenné podněty, rady a připomínky v rámci pravidelných konzultací poskytl Dr. Ivo Šelner, zahraniční expert pracující v rakouské Caritas.

Zpracovaná metodika je rozdělena do šesti metodických okruhů. Každý metodický okruh zahrnuje určité okruhy dovedností a znalostí, které jsou nezbytné proto, aby klient zvyšoval postupně svou míru samostatnosti a připravoval se na budování své budoucí pracovní kariéry. V optimálním případě na získání trvalého zaměstnání.

Východiskem pro zpracovávání metodik byla aktuální potřeba práce s cílovou skupinou po jejich transformaci do jednotlivých bytů chráněného bydlení a navazovala na předchozí tříleté přípravné období těchto klientů. Nejedná se tedy o metodiku, která by popisovala procesy učení nejzákladnějších samoobslužných dovedností. Tyto dovednosti již jednotliví klienti do jisté míry zvládali, v závislosti na charakteru jejich postižení. Je nezbytné ocenit velmi kvalitní, systematickou a pečlivou přípravu klientů v průběhu přípravného období, v rámci něhož získali celou řadu sociálních dovedností, znalostí a návyků. Bez těchto základních dovedností, jejichž osvojování vyžaduje dlouhodobou, důslednou a trpělivou práci, by nebylo možné projekt realizovat s takovým pozitivním přínosem pro každého z klientů zařazeného do projektu.

V rámci projektu se jednalo zejména o zdokonalování a rozvíjení naučených dovedností, fixaci základních samoobslužných a společenských / sociálních dovedností v rámci samostatného bydlení, adaptace na nová prostředí a vytváření základních pracovních návyků. Pracovní činnosti byly zaměřeny na dvě oblasti:

1. Úklidové práce v interiéru (budovách).
2. Úklidové práce v exteriéru (zahradnické práce a údržba zeleně).

Tyto oblasti byly zahrnuty i do zpracovaných metodik. Doba trvání projektu v délce 14 měsíců, časová dotace pracovních úvazků odborných pracovníků realizačního týmu a charakter a různorodost postižení jednotlivých klientů neumožňovaly rozšířit aktivity projektu na další pracovní činnosti.

Zpracované metodiky jsou dostupné na stránkách projektu.



# POSTUP PŘI REALIZACI PROJEKTU

**První fáze** tréninku probíhala formou modelových situací, ve kterých byly simulovány situace z reálného prostředí. Pro usnadnění orientace klientů při vytváření návyků na učené postupy a činnosti byly využívány různé formy alternativní komunikace, zejména piktogramy. Klienti zúčastnění v projektu jsou negramotní a jedna z možností, jak sdělovat instrukce a informace k trénovaným aktivitám, je právě využití vhodných piktogramů. Ty musí být klienti schopni identifikovat a následně si je spojit s prováděním určitých činností.

Cvičení se zúčastňovali klienti jednotlivě nebo také všichni členové pracovní skupiny, včetně trenéra. Klienti si v rámci učení opakovaně procházeli nácvik různých situací. Po zvládnutí základního modelu chování probíhal trénink naučených situací v různých modifikacích (nácvik adaptace).

**Druhá fáze** navazovala na témata procvičovaná v rámci první fáze. Trénink probíhal formou modelových situací a následně přímo vykonáváním pracovních činností v reálném prostředí připraveném ve spolupráci se spolupracujícími organizacemi.

V rámci celého projektu byly postupně jednotlivými trenéry v pracovních skupinách a na základě individuálního

osobního plánu klienta postupně realizovány jednotlivé aktivity směřující k osvojování a praktickému procvičování všech sociálních a pracovních dovedností a schopností.

Aktivity pro vytváření pracovních návyků byly zaměřeny především na zahradnické a úklidové práce. Průběh byl ve dvou stupních: (i) vytváření návyků souvisejících s pracovní činností (cesta na pracoviště, seznámení s pracovištěm, uložení pomůcek, převlékání, apod.) a (ii) vytváření návyků pracovních činností. Časová dotace byla 1 až 2 hod./den na každý stupeň (5 dnů v týdnu), dle typu a charakteru znevýhodnění jednotlivých klientů. Celkem na pracovní den klienta byly 2-4 hod.

Nácvik pracovních činností v Šumperku probíhal v areálu hřbitova. Jednalo se zejména o pomocné zahradnické a úklidové práce. V Šternberku probíhal nácvik v areálu autobusového nádraží. Činnosti byly zaměřeny zejména na venkovní úklidové práce.

V závěru projektu si měli klienti možnost ověřit své dovednosti a adaptační schopnosti v rámci pracovní exkurze v areálu Květné zahrady v Kroměříži.





# KOGNITIVNÍ TRÉNINK

V rámci aktivit projektu bylo zařazeno i ověření kognitivních schopností klientů. Bylo překvapením, že většina klientů vykazovala v některých kognitivních cvičeních schopnosti a dovednosti, které u nich nebyly předpokládány. Zejména se jednalo o cvičení paměti a pozornosti.

Pro soustavnější trénink kognitivních funkcí, které vyžaduje především soustavnou a pravidelnou individuální práci, nebylo příliš prostoru. Klienti při nácvičku pracovních a sociálních dovedností byli zatěžováni v průběhu dne po dobu několika hodin a doplňování dalších aktivit by mohlo vést k jejich přetěžování a následné demotivaci.

V rámci projektu však bylo ověřeno, že s klienty cílové skupiny je možné dále pracovat na rozvoji jejich kognitivních dovedností. Jednou z možností je využívání specializovaných programů. K tomu, aby tuto formu tréninku mohli klienti využívat, je nezbytné je naučit pracovat s počítačovou myší a naučit je základní počítačovou gramotnost. Pro počáteční trénink bude nezbytné modifikovat (zjednodušit a zpomalit) cvičení využívaná komerčně dostupnými programy pro kognitivní trénink. Modifikované programy umožní klientům zvládat cvičení tak, aby dosahovali úspěchu, který je pak dále motivuje pokračovat a rozvíjet své schopnosti.



# MONITORING

Za účelem sledování impaktu aktivizačních činností byl supervizorem v průběhu realizace projektu prováděn průběžný monitoring. Monitorování bylo založeno na pravidelných pohovorech s klienty cílové skupiny a sledováním ukazatelů v rámci PAC2 dotazníku. V rámci vyhodnocení monitoringu bylo prokázáno zlepšení dovedností u některých klientů. To se pak do jisté míry projevilo i pozitivním posunem u klientů s nižší úrovní dovedností, zejména při společné skupinové práci celého pracovního kolektivu.



# ZÁVĚR

U všech klientů byly vytvořeny osobní plány pracovního zácvičku, dále byly vytvořeny a v praxi ověřeny metodické materiály pro nácvik konkrétních sociálních, komunikačních a pracovních dovedností.

Nácvik pracovních dovedností jednotlivých klientů probíhal na základě zpracovávaných týdenních plánů činností. V rámci realizace probíhala průběžná kontrola dodržování těchto plánů a způsoby jejich provádění ve vazbě na zpracovávané metodiky. Postupy a prováděné činnosti respektovaly možnosti a schopnosti jednotlivých klientů cílové skupiny.

Pravidelné a soustavné aktivizační činnosti v rámci projektu se projeví pozitivně na rozvoji dovedností

klientů v oblasti sebeobsluhy a v získání základních pracovních návyků. Pozitivní je zejména vytvořená motivace klientů pro další pracovní činnosti, i když je stále nutné počítat se soustavnou podporou a dohledem ze strany trenérů. Tato podpora je zatím stále nezbytná.

Pro udržení motivace klientů bude důležité pokračovat v nastavených aktivizačních činnostech a u klientů, kteří k tomu s ohledem na charakter postižení splňují předpoklady, rozvíjet nové dovednosti zaměřené na vykonávání specifické profese pro nové potenciální zaměstnavatele.



